

Za Redakcyę odpowiedzialny
Janisław Bronikowski w Poznaniu.
Redakcya, Ekspedycya i Biuro Redakcyi przy pla-
cu Wilhelmowskim pod Nr. 15.
Dziennik Poznański
Wydawany codziennie z wyjątkiem niedziel i dni
świętych.
Cena ogłoszeń (insetów):
wiersza drugiego 1 gr. 6 fen. — Reklamę od
wiersza drugiego 3 gr. (incl. tłumaczenia).
Listy
Redakcyi, administracyi i ekspedycyi winny być
frankowane.

DZIENNIK POZNAŃSKI.

Przedpłata kwartalna
wynosi w Poznaniu 3 tal. 15 gr. w państwie nie-
mieckim 3 tal. 15 gr. 3 fen. w Austrii 6 guldenów
w Francji 18 fr. w Anglii 4 tal. 15 gr. w Szwecy-
i 5 tal. 15 gr. w Danii 4 tal. 2 gr. w Włoszech
w Szwajcaryi i Belgii 4 tal. 2 gr. w Ame-
ryce 6 tal. 7 1/2 gr.
Przedpłata i ogłoszenia
przyjmują się w ekspedycyi: przedpłata przyjmują
w monarchii pruskiej oraz w państwach do związku po-
lowskiego. W innych krajach zaś tylko na zlecenie
za których pośrednictwem (zobacz niżej) m. i. na takto
przesyłają ogłoszenia do eksped. Dzienn. Pozn.
Rękopisma
nadysłane Redakcyi nie zwracają się i nie są one będą

Agencye Dziennika Poznańskiego:
W Krakowie Józef Czech, księgarz i Administracya Dziennika Kraj. — we Lwowie F. H. Richter, księgarz. — W Paryżu przyjmują przedpłatę Libraire du Luxembourg, Rue de Tournon No. 16 i pułkownik Raczkowski, Rue de
Faubourg Poissonnière 33. — W Londynie: księgarnia B. Bender, 8 Little Newport Street, Leicester Square W. C. — Agencye do przyjmowania ogłoszeń: Na całą Francją Jacques Zébaume w Paryżu, rue de Trévise Nr. 30. i pp. Havas,
Lafitte, Bullier & Comp. Place de la Bourse No. 8. — W Hamburgu, Frankfurt nad Menem, Berlinie, Lipsku, Wiedniu i Bazylei: Haasenstein & Vogler. — W Berlinie Rudolf Mosse, Gr. Friedrichstrasse 60. A. Retemeyer, H.
Albrecht Taubenstrasse 34. i Zeidler & Co., internationale Annoncen-Expedition. — W Bremie: E. Schlotte. — W Lipsku: Eugeniusz Fort, Sachse & Comp. — W Frankfurcie nad Menem Daube & Comp. — W Wrocławiu
Daube, Haasenstein & Vogler i Mosse. — W Baku: S. Bajonński. — W Gnieźnie: A. Wierzbicki, w Inowrocławiu: A. Kryszewski, w Obornikach: F. W. Rakowski, w Pleszewie: L. Zboralski.

Na miesiąc luty i marzec otwieramy
obną prenumeratę, którą obowiązane są przy-
jmować wszystkie cesarskie urzędy pocztowe.
Prenumerata miesięczna wynosi dla zamieszo-
nych 1 talara 5 fenygów, dla miejscowych 25
Ekspedycya Dziennika Poznańskiego.

POZNAŃ, 29 stycznia.

Ostatnie, to jest przedwczorajsze posiedzenie Zgro-
dzenia narodowego było bez żywszego interesu, obra-
dowało się około takich spraw, jak regulamin posiedzeń
elementarnych, zakładanie kas zaliczkowych na pro-
mocy, modyfikacya niektórych artykułów kodeksu
mego i t. p. Dzienniki francuzkie w braku wa-
żniejszego materiału zajmują się ciągle wypadkami w
Nislehurst i podawaniem szczegółów odnoszących się
intrzy, jakie knują Bonapartyści pod wodzą ekscer-
zowej. Według ostatnich doniesień w stronnictwie
bonapartystowskim wzbuchała jawna niezgoda. Po-
wzięło się ono na dwa obozy, z których jeden ugru-
dowało się około ekscesarzowej, drugi około ks. Napo-
leona. Ten ostatni — jak zapewnia Morningpost,
nie być zdala od intrzy kierowanych przez wdowę i
wierników zmarłego Napoleona i pragnie osiąść spo-
nie na ziemi francuzkiej. W skutek tego wszelkie
rozumienie między nim a Eugenią stało się rzeczą
emożliwą.

Obie Izby austriackie, wyższa i niższa obradują
wery pilnie. Wyższa Izba zajmuje się obecnie re-
mą uniwersytetów, dzięki której zakłady wyższe nau-
we pozbawione zostaną cechy średnio-wiecznej, jaka
nad na nich ciążyła ze szkoda samych zakładów i
szczęściem z nich młodzieży.

W Izbie niższej peszteńskiej przyszedł przedwczoraj
żam to donosić telegraf, pod obrady wnioski wy-
iatu budżetowego. Minister skarbu polecił gorąco
trzyście takowych, dodając przytém, że część 67 mi-
ionowego niedoboru pokrytą zostanie dokonana już
milionową pożyczką, reszta zaś z pomocą dodatków
podatków, tudzież spieniężenia dóbr publicznych.
Cesarz austriacki powrócił już z Pesztu do Wie-
ia a dzienniki wiedeńskie powrót ten łączą z nieda-
niem załatwieniem ustawy o bezpośrednich wyborach.
fr. Presse na poparcie swego twierdzenia, że re-
ma wyborcza uzyska zezwolenie monarsze, przytacza
respondenta wiedeńskiego do Czasu, którego mieni
cyałnym a który wypowiada przekonanie, że w tym
szczęcie tygodniowi cesarz udzieli pozwolenie na wniesie-
nie do Rady państwa reformy wyborczej.

W obec bliskiej wyprawy wojsk rosyjskich do
liwry i w obec ważnej roli, jaką odegra żegluga na
morzu Kaspjskiem, nie będą bez pewnego interesu
szczęty o takowej podane w Levant Herald. We-
ług tego dziennika żegluga na morzu Kaspjskiem zo-
stanie prawie wyłącznie w rękach rosyjskich. Kompa-
nia kaukaska ma na swe zawołanie 25 parowców; po-
ciera ona od rządu znaczną zapomogę, za co trudni
się przewożeniem wojska i przesyłką pocztowych. Licz-
ba parowców wzrosła w ciągu lat 5 poczwórnie i cią-
gle znajduje się na drodze rozwoju.

Observer donosi, że do Petersburga powrócił
sekretnarz ambasady angielskiej Mitchell, którego

RONIKA LITERACKA, NAUKOWA I ARTYSTYCZNA.

Wnio o niewieściach odczytach publicznych. — Prelegentki
europejskie. — Odczyty w Niemczech. — Richard Türschmann
ur dzieł dramatycznych. — Dzieło Daniela Wilsona o rasie
europejskiej. — Cmentarzyska huronów. — Obserwacye Wil-
ona nad czaszkami amerykańskimi. — Archibald Smith. —
Edward Bulwer Lytton.)

Przed nie wielu jeszcze laty, niewiasta występująca
publicznym odcytem, aby z katedry obstawionej
niema płonącymi świecami i nieuniknioną zawsze
skłanką wody, bronić równouprawnienia kobiet albo
składować kwestye społeczno-naukowe, uchodziła za
czec niesłychaną prawie i wprawiającą w najgorszy
umor ludzi, dla których katedra i odczyt publiczny,
nawet w sobie coś z powagi akademickiej, niby kapłań-
nego w sferach naukowych powołania. Stopniowo
działanie, kobiety coraz częściej, mianowicie w Ameryce
Anglii, publicznie w charakterze prelegentów wystę-
pować zaczęły, rozwijając śmiało najdrażliwsze kwestye
poleczne i polityczne; koła słuchaczy stawały się ge-
wsze i większe, a oto teraz, stało się już niejako modą,
płód piękna z poza katedry, piorunuje na niewol-
stwo niewiast, domagając się równouprawnienia re-
m wyborczych, a nawet prawa zasiadania i brania
działu w obradach parlamentarnych i t. p. i t. p.

Za amerykańkami i angielskimi idą w zwartym sze-
regu sentymentalne Niemki, dla których dotąd skro-
wane życie domowe, zajęcia około wygód męża, około
dzieci i nareszcie w kuchni, były aż nadto wystarczają-
cemi. Najprzód potworzyły one vereiny dla obrotu
własnych emancypacyjnych interesów, pozakładały
zasopisma w tym celu, a potem zaczęły występować
publicznymi odczytami, które jak dotąd przynajmniej,
nawet sprawiają w Niemczech efektu i kto wie, czy

w sprawie środkowo-azyatyckiej powołał był rząd an-
ielski do Londynu. Powołał on ze sobą ważne depe-
sze, odnoszące się do tejże sprawy.

Z Petersburga powołał p. Thiers posła francuz-
kiego generała Leflę celem udzielenia mu ustnych in-
strukcyi co do zachowania się jego w odgrywającym
się właśnie angielsko-rosyjskim sporze.

Wszystkie doniesienia z Madrytu mówią jedynie
o rozruchach karlistów i licznych petycyach przedło-
żonych kongresowi a dopominających się jak najpręd-
szego zniesienia niewolnictwa na Kubie i w Portoriko.
Wojska królewskie stoczyły w tych dniach potyczkę z
karlistami. Ci ostatni, naturalnie rozbiei, stracili w
rannych i zabitych 35, w jeńcach zaś 20 towarzyszy.

Program nowego naczelnego prezesa.

Posener Zeitung wpadła w jednym z
ostatnich numerów na oryginalny pomysł. Na-
pisała bowiem dla zamianować się mającego na-
czelnego prezesa Wielkiego Księstwa Poznańskie-
go program własny, od bezmiennego przyjęcia,
którego czyni zależnemi łaskę i względy tutej-
szej ludności niemieckiej dla nowego dygnita-
rza. Przypominamy nawiasowo owe ponawiające
się od czasu do czasu westchnienia gazet nie-
mieckich za zgodą i porozumieniem się obu lu-
dności, za postępowaniem zgodnem na polu ma-
teryalnych ulepszeń i materyalnego dobrobytu,
zareczenia, iż nie jest zamiarem rządu nas wy-
narodawiać, lecz jedynie tylko cywilizować. —
W programie poddanym do wypełnienia nazwi-
ska i daty nowemu naczelnemu prezesowi, nie
ma ze strony tego organu o zgodzie, cywilizacyi,
liberalizmie i humanizmie ani jednego słowa.
Według życzenia znacznej Pos. Ztg. ma nowy
naczelný prezes wyrazić nasamprzód żal do całego
szeregu przeszłych administracyi, iż trzyma-
jąc się szablону biurokratycznego, schlebiali
tylko „różnicom narodowym i religijnym, które
koncesyami się tylko ośmiela a nie godzi“; że
więc trzeba owe różnice zgnieść i zdławić; da-
lęj zapowiedzieć, iż uwolni ludność polską od „ter-
roryzmu agitatorów, którzy w celach ambitnych
lub spekulacyjnych ludność tę wyzyskują.“ Ma
dalej nowy naczelný prezes zapowiedzieć system
bezwyznaniowego wychowania publicznego i bez-
względnej germanizacyi szkoły w celu „stworze-
nia nowej generacyi młodzieży na zdrowych
podstawach“; wreszcie postarać się o polepsze-
nie płacy nauczycieli elementarnych, którym się
zadanie germanizacyjne dostaje w udziale, dbać
o pomnożenie kolei żelaznych i środków komu-
nikacyjnych, a w dodatku słuchać „rad redaktora
Posener Zeitung“ potępiającego biurokra-
tyczne skępstwo (bureaukratische Knauserie). —
Przytaczamy elukubracją tę nienawiści i denun-
cyacyi, godną komisarzów ludu rewolucyi fran-

pośród społeczności tak w gruncie konserwatywnej jak
niemiecka, uda się tej niezbyt wielkiej zresztą liczbie
niewiast tak nazwanych postępowych, dopiąć celu po-
żądane.

U nas w Polsce, kobiety występujące w charakte-
rze publicznych prelegentek, należą jeszcze do osobi-
wości; w Warszawie i Lwowie próbowały wprowadzić
nierzasię za katedrę i przemawiać w kwestyach
równouprawnienia, albo innych mających z niemi bli-
ższy lub dalszy związek, lecz były to wypadki spora-
dyczne, przemijające, niezostawiające po sobie żadnych
trwałych następstw, bo kwestye tego rodzaju u nas,
ani są dojrzałe, ani mówią szczerze — potrzebne.

Ale w Ameryce i Anglii na przykład, wyrobiła
się już nawet klasa z pewnym rodzajem typu prele-
gentki, odznaczającą się od reszty społeczności wła-
ściwemi sobie cechami, po których one z łatwością po-
znaniemi być mogą.

W Niemczech kobiety ograniczają się dotąd na
wykładach publicznych, do przedmiotów ściśle tylko z
kwestyą niewieścią związek mających. Ale kto wie,
czy to tak długo potrwa i czy zechcą się nadal w tak
ciasnych szrankach ograniczać. Tylko, że tu co krok
natrafiać muszą na ogromną mgłą konkurencyj. Nie-
liczona masa profesorów, doktorów, często z gruntu-
wną i głęboką nauką we wszystkich miastach nie-
mieckich, z rozpoczęciem zimowej pory to jest od paździer-
nika aż do maja, zalega publiczne katedry i odczytami
o najróżnorodniejszych rzeczach, oświeca, naucza, bawi
albo nudzi słuchaczy swoich. U nas w Polsce, pu-
bliczny odczyt, jest zazwyczaj pewnym rodzajem ofiary,
dla jakiegoś wyższego celu ze strony prelegenta ponie-
sionej; rzadko bardzo rzadko spotyka się takich, któ-
rzy dla własnej korzyści materyalnej występują z od-
czytami. Jest to tych odczytów piękna i szlachetna
strona, chociaż musimy wyznać, że przedmioty nauko-
we podejmowane przez większą część naszych prele-
gentów, traktowane są po dyletancku raczej, aniżeli po
profesorsku. W Niemczech zdarza się to także, lecz
niezmiernie rzadko, za to gruntownych, prawdziwie

uczkiej i działaczy moskiewskich na Litwie po
roku 1863, jako szczególny pojaw patologiczny
dziwnego stanu, w jakim się znajduje obecnie
publicystyka niemiecka.

Rozumiemy i pojmujemy bardzo dobrze u-
żyteczność środków komunikacyjnych w naszych
czasach, ale dla nas jest zawsze pierwszym
przedmiotem i celem wszelkiego postępu, głów-
nym zadaniem troskliwości i pieczołowitości
każdego rządu człowiek a sumienie, uczci-
wość, elementarna moralność i zdrowy rozum,
skoro nie są obalamucone szaleem niena-
wici ani namiętnością niszczenia ani zawrotem
głowy na szczycie niespodzianych powodzeń,
uczą każdego, iż na obszarze W. Ks. Poznań-
skiego jest odwiecznie zamieszkała, historyczne
i narodowe prawa mająca ludność polska, którą
monarchia pruska, cieszącą się i szczącącą go-
dłem Suum cuique, w r. 1815 pod wyraźnem
i nie dwuznacznem zastrzeżeniem szanowania
jej praw narodowych w posiadanie objęła.
Naczelný prezes, nie służący denuncyacyom i nie-
nawiciom Posener Zeitung, lecz pragnący
według najlepszej wiedzy i sumienia służyć do-
bru powierzonoj mu ludności, winien znać te
prawa, winien je szanować a jeśli chce dobrze
zasłużyć się i rządowi, ma obowiązek objaśnić
go o prawdziwem tutaj położeniu rzeczy, o
biurokratach nie znających ani języka ani po-
treb miejscowej ludności, o bezsumiennych pu-
blicystach, którzy ich podżegają i na drogę prze-
śladowań pchają, o konieczności uwzględnienia
praw narodowych Polaków, którzy domagają się
ze strony rządu tylko tego, co im się słusznie na-
leży. Uszanowanie tych praw, ostrzeżenie rządu,
by się powstrzymał na drodze, na którą go
nieznajomość stosunków, nienawistne podżega-
nia sfałszowanej opinii publicznej i podwładnych
organów popełnili, zaprowadzenie systemu róż-
nów dla wszystkich sprawiedliwości — otóż,
według nas, pierwsze zadanie naczelnego pre-
zesa przed wszelkimi kolejami i zwirowkami.
Czy takim nowy naczelný prezes będzie w obe-
cnych właśnie czasach, mamy powód wątpić,
ale że takimby być bez szkody interesów pań-
stwa a w interesie sprawiedliwości powinien, że
takim uczciwa i na stanowisku sumienia a nie
denuncyatorskiej nienawici stojąca publicystyka
zyczyłaby go sobie tutaj miała obowiązek, jest
rzeczą w naszym przekonaniu od dawna roz-
strzygniętą i osądzoną. Prezes z wyjątkowością,
prezes z uciskiem i prześladowaniem tego, co
Bóg stworzył! — Otóż program zasadniczy nie
tylko dla wszelkich rządów, ministrów, naczeln-
nych prezesów i publicystów, ale dla każdego
człowieka, który się serca, sumienia i rozumu
nie wyparł!

uczonych i pożytecznych wykładów, nie braknie nigdzie.
I publiczność ma także znanych i cenionych ogólnie
swoich ulubieńców, którzy ukazawszy się na katedrze
w tém lub owem mieście, tłumy słuchaczy pragną-
cych ich słyszeć ściągają. Obecnie objęddza większe
niemieckie stolicy nowy w swoim rodzaju prelegent,
który nie z książki, nie z piśmiennych lub drukowa-
nych notatek, lecz jedynie z pamięci, recytując naj-
większe arcydzieła dramatyczne, powszechne wzbudza
podziwienie: jest nim Richard Türschmann.

Był on podobno niegdyś artystą dramatycznym,
później jednakże dla słabości oczu zmuszonemu został
porzucić zawód sceniczny; teraz zaś uzbrojony jedynie
niesłychaną pamięcią, bez żadnej ubocznej pomocy, bez
suflera nawet, recytuje tragedye Sofoklesa, Szekspira,
Goethego i Schillera. Jest to w swoim rodzaju wirtuoz
skończony; umie on się głęboko przejmować duchem
poetyi tych mistrzów i z dziwną artystyczną sztuką
dochodzącą niekiedy do natchnienia, deklamować tak-
wie. Antigona, Król Edyp, Hamlet, Król Lear,
Faust, Iphigenia, są to utwory, o które talent naj-
wprawniejszego nawet retora zrobić się może. Türsch-
mann recytując te arcydzieła, umie przez cały czas de-
klamacyi trwających czasami trzy godziny bez przerwy,
nie tylko wykazać w całej sile ich dramatyczną i poe-
tyczną piękność, lecz nawet zawładnąć tak dalece umy-
śłem słuchaczów, że ci nie czując żadnego zmęczenia,
przeciwnie niejednokrotnie w zachwycenie wpadają i
radziły go jak najdłużej słuchać. Posiada on przy tém
głos dzwiczny, zdolny do najsilniejszych i najdelika-
tniejszych modulacyi, a włada nim z dziwną swobodą
i umiętnością wytrawnego artysty. W Berlinie, Ham-
burgu, Lipsku, Dreźnie, tudzież innych znaczniejszych
niemieckich miastach, wystąpienia jego publiczne ściągają
tłumy ciekawych słuchaczy, dla artystów zaś dra-
matycznych, jest on żywym przykładem, jak potężny
wpływ wywierać może dobra i umiejętna deklamacya,
chociażby nawet była pozbawiona wszelkich pomocni-
czych środków, jakie sztuka teatralna ma zawsze dla

Wiadomości urzędowe.
Npian raczył dozorcy zakładu karnego Zimmermann w
Raciborzu nadać pospośrednią oznakę honorową.

Korespondencye Dziennika Pozn.

Lwów, 25 stycznia.

(Gremialne petycyje przeciw wyborom bezpośrednim. — Petycyje
trzech żydów za bezpośrednimi wyborami. — Ofiary moskie-
wskie i komitet wsparcia. — Bał.)

(T) Na poufne zgromadzeniu zwołanem przez
wydział klubu postępowego w celu naradzenia się
w sprawie wyborów bezpośrednich, uchwalono po dłuż-
szych rozprawach wszystkie przez p. Romanowicza w
imieniu klubu postępowego przedłożone wnioski, a prze-
dewszystkiem podanie do obu Izb Rady państwa, i do
cesarza petycyi przeciw wyborom bezpośrednim, opa-
trzonych podpisami wszystkich przeciwników tej przez
rząd projektowanej ustawy. W tym celu mają być
po całym kraju rozesłane drukowane petycyje, które
zaopatrzone podpisami, mają być albo redakcyom pism
tutejszych, albo delegatom wprost do Wiednia posy-
lane. Rozesłanie takich petycyi, które oczywiście i tu
we Lwowie we wszystkich miejscach publicznych pod-
pisywać można, rozpoczęło się dziś. Petycyje stósownie
do zapadłej na owem poufnem zgromadzeniu uchwały,
zredagował wydział klubu postępowego. Opiewa ona
jak następuje:

Wysoka Izbo Posłów!
Zważywszy, że statuta krajowe zastrzegają Sejmom krajo-
wym prawo wyboru posłów do Rady Państwa, że są oraz isto-
tną częścią konstytucyi, a przeto wszelki na nie zamach jest
zamazem na konstytucyę;

zważywszy, że wnioski o zaprowadzenie bezpośrednich wy-
borów do Rady Państwa naruszają prawa Sejmów statutami kra-
jowemi poremzone, znieuczają do zmiany tychże bez udziału Sej-
mów, ścieśniają nawet szczypliwy zakres samorządu dyplomem
państwowym, patentami lutowymi i konstytucyą grudniową
krajom poremzone;

upraszając podpisani:

raczy Wysoka Izba posłów Rady Państwa nad wnioskami
o zaprowadzenie bezpośrednich do Rady Państwa wyborów, je-
żeli takowe wniesione zostaną, przejść do porządku dziennego.

Szkoda że tak późno do tego się zabrano, przy
najlepszych bowiem chęciach nie da się w krótkim cza-
sie tak imponującą liczbę podpisów zebrać, jakby tego
potrzeba. Co do mnie nie jestem wcale zwolennikiem
głosowania powszechnego, i takich przez kogobądź pod-
pisywanych petycyi. Więcej też niewątpliwie znaczy
choćby mniejsza liczba petycyi podawanych przez re-
prezentacye naszych miast i powiatów, niż tysiące pe-
tycyi nie wiedzieć przez kogo podpisywanych. Skoro
już jednak postanowiono także gremialnie podawać pe-
tycyje, należy się ze zbieraniem podpisów spieszyć i
każdą podpisami zaopatrzoną petycyą wprost delegacyi
do Wiednia posyłać.

Liczba petycyi rad powiatowych i gminnych po-
większa się ciągle i w rękach delegatów znaczny już
jest zastęp takich petycyi przeciw zaprowadzeniu wy-
borów bezpośrednich.

Co do zachowania się rządu krajowego wobec tych
petycyi, zapisać należy, że tylko dwie takie uchwały
dotychczas zasystowano, a to z powodu formy. Rady
przemyska i rohatyńska uchwały bowiem protest a
nie petycyje. Z powodu też tej formy zasystowali sta-
rostowie wykonanie uchwały, stósownie do polecenia
namiestnictwa. Tak przynajmniej starają się teraz zna-
ny okólnik hr. Gołuchowskiego tłumaczyć.

aktorów na zawołanie.)*

W angielskim czasopiśmie Nature znajdujemy
ciekawą rozprawę znanego naturalisty Daniela Wilsona
na o rasie Huronów i formie czaszek amerykańskich,
z której kilka szczegółów podajemy.

Północno amerykańskie plemię Huronów zamie-
szkiwało zachodnią stronę Kanady nad brzegami jeziora
Simcoe, w wioskach zwykle grubemi palisadami za-
słoniętych, tak przynajmniej zastali ich Francuzi, co
pierwsi z Europejczyków w tamte strony przybyli. —
Plemię to, nazywające się Mandot albo Wajandots,
dzieliło się na cztery pokolenia: Attignanentaus (naród
niezdziedzici), Attignenonghas, Ahrendarrhonons i To-
kotaenrats. Kiedy Jezuicy misjonarze odwiedzali ich
w roku 1635, liczyli ludność tego plemienia do 30 tysię-
cy głów, podług innych źródeł w 1660 miała docho-
dzić do 35 tysięcy dusz. Kuronowie, zamieszkujący
pod ten czas Kanadę, jak Wilson utrzymuje, żyli w
zupełnej niezależności od wpływów europejskich i
głównie rolnictwem się trudnili. Blizsze zaś zetknię-
cie się tego ludu ze światem ucywilizowanym wtedy
dopiero nastąpiło, gdy on znalazł się już w упадку i
bliskim już zupełnego zniknięcia, skutkiem zaciętych
wojen prowadzonych nieustannie z nienawistnem sobie
plemieniem Irokezów. Champlain zwiedzający w roku
1615 osady Huronów, znalazł przestrzeń kraju pomię-
dzy rzeką Ottawą a jeziorem Simwe, zupełnie prawie
wyludnioną. W końcu siedemnastego wieku, misyona-
rze obrali sobie tamtę okolice za pole usiłowań swoich
i wielu z nich poniosło śmierć męczeńską z rąk wal-
czących z sobą bez przerwy dzikich tych ludów. Jed-
nakże misyonarzom zawdzięczać potrzeba pierwsze do-
kładniejsze karty geograficzne o jeziorze huroniskiem
(Georgian bai) tudzież wytknięcie na nich wiosnek tego
plemienia, które z łatwością dziś jeszcze odszukać się
dają. Doktor Taché, trzymając się opisów jezuickich
dokonanych od roku 1611 aż do 1672, poświęcił pięć

*) Na żądanie sędziwego monarchy Saskiego, Türschmann
w dniu 25 stycznia, recytował przed nim całą Antigone.

Ze rada powiatowa miasta i okręgu Białej, a raczej niemiecka jej większość, uchwaliła petycję za wyborami bezpośrednimi wiadomo już. Otóż Biała nie jest odosobnioną. Trzech żydów w Zbarażu, trudniących się tak zwanym faktorstwem, podało na ręce posła wiedeńskiego Kurandy, petycję o jak najspieszniejsze zaprowadzenie w Galicyi wyborów bezpośrednich, na których tym mężom zdaje się bardzo wiele zależeć. Cóż to za gaudium dla obozu centralistycznego, że i w Galicyi ma on tak dzielnych sojuszników.

Jest to jedyny dodatni objaw opinii naszych rodaków wyznania mojżeszowego w Galicyi, bo nawet Szomer Israel tak zakochany w klacie panującej obecnie w Wiedniu, nie pisał petycji wprost za wyborami bezpośrednimi, lecz prosił jedynie, by w razie, jeżeli takie wybory zaprowadzone w Galicyi zostaną, okręgi wyborcze tak podzielono, iżby i żydzi mogli być wybieranymi do Rady państwa, mianowicie żeby jeden poseł z pomiędzy dwóch: ze Lwowa wybrać się mających, był wyznania mojżeszowego!

W obec istniejącego równoprawienia nie ma ta petycja najmniejszego sensu. Szomer żąda bowiem przywileju w tej petycji, przywileju by jednym z dwóch posłów lwowskich był koniecznie żyd, ale już to nasi współobywatele wiary mojżeszowej, różnie umiętą tłumaczyć to równoprawienie!

Pisałem swojego czasu, że w celu niesienia pomocy księdom ruskim, którzy zmuszeni byli schronić się z Celnego do Galicyi, zawiązał się tu komitet. Namiestnik dopiero teraz zezwolił temu komitetowi zbierać składki w Galicyi przez trzy miesiące t. j. do 15 kwietnia r. b. Komitet przeto, na którego czele stoi wicemarszałek p. Ławrowski a do którego należą ksiądz ruski Sembratowicz, ormiański ks. Kajetanowicz, łaciński ks. Hołynski i pp. Maurycy hr. Dzieduszycki, Bernard Kalicki, Mieczysław Potocki, Pierożyński i Wład. hr. Rusocki, wydał teraz odezwę do kraju zapraszając do udziału w składkach, gdyż jak długo nie zostaną usunięte przeszkody, które stoją w drodze stałemu zaopatrzeniu tych duchownych należy zaopatrzyć potrzeby pierwsze ich życia i wychowania ich dzieci z składki publicznych.

Karnawał już u nas na seryo się rozpoczął. Maskarad, tak zwanych u nas redut, mieliśmy już cztery, a dziś mamy pierwszy publiczny bal Towarzystwa muzycznego w sali domu narodowego. Zapowiedziane są nadto bale akademików, na korzyść szkół ludowych (z loteryą fantową) na ochronki, na zakład sierot itd. W środę był pierwszy bal u namiestnika.

Kraków, 26 stycznia.

(Uroczystość Kopernika — Pół miliona — Dopisek.)

(Emes.) W ciągu tego tygodnia na porządku dziennym stoi kwestya uroczystości Kopernika. Jak dotąd nie mamy programu obchodu Toruńskiego; i tu nie jeszcze stanowczego nie postanowiono. Tajemnica jest duszą interesów.

Zapatrują się więc i tu widocznie na uroczystości czterechsetnej letniej rocznicy sławnego naszego astronoma, jak na interes. Nie wiem jakiej wytrzymał się zasady co do jawności faktów obchodzących całą czytającą publiczność, i dla tego nie pozwalam sobie opisywać w szczegółach różnych machinacji, względów i opinii, które w tej sprawie w ruchu są i, co najmniej, na ostateczne postanowienie wpływają. Należałoby powiedzieć otwarcie, kto w Senacie akademickim wszystkimi sposobami przeszkadza i opiera się, żeby uroczystość nie wyszła z po za obręb murów uniwersyteckich; — kto nie chciał przyjąć propozycji Matejki, by obraz jego Kopernika przedstawiający publicznie był wystawiony, i wszystkim dał sposobność ciekawość się z ciałem użonem dla oddania hołdu wielkiemu rodakowi naszemu, i tym sposobem zatwierdzić możne rezultaty prac naszych badaczy w celu odparcia natrętnego przyswajania go sobie przez Niemców. Nie chciał Senat akademicki łączyć się z ulicą i prawo złożenia hołdu Kopernikowi zatrzymał dla siebie samego.

Wicie już z pism naszych, że Rada miejska postanowiła wysłać dwóch delegatów od miasta do Torunia, a nadto wysadziła z pośród siebie komisję dla urządzenia uroczystości ze strony miasta. — Co komisya ta uradzi, nie wiem; tyle tylko doszło do naszej wiadomości, że chciałyby ażeby wszystkie władze, wszystkie wyznania i wszystkie i zakłady naukowe wzięły w niej udział. Wiemy także, że żydzi już odmówili, a co najdziwniejsze, za podstawę odmowy podali kwestyę religijną, wedle starego bowiem pisma słońce dotąd obraca się w kółko ziemi jak za czasów Jozuego.

Uniwersytet zapewne walczyć będzie zawzięcie, ażeby go nie wciągnięto w uroczystość miejską i ograniczyć się mniej więcej na nabożeństwo u św. Anny,

lat na naukowe poszukiwania w kraju Huronów, powitykaliśmy go główniejsze miejscowości przez nich zamieszkiwane, odkryli wiele cmentarzów gdzie znajdował mnóstwo narzędzi, broni i innych przedmiotów dających pewne wskazówki o obyczajach i kulturze tego ludu.

Cmentarzyska huronickie, odznaczały się szczególnymi sobie właściwościami; umarłych stawiano na wysokość wzniesionych marach albo na postumentach, jak to jest jeszcze w zwyczajach pomiędzy plemionami żyjącymi nad brzegami rzeki Kolumbii. W około takich marów, zawieszano rozmaite narzędzia, stroje, jakimi zmarły za życia ozdabiał się lubił, tudzież podarunki od pozostałych przyjaciół. Jeżeli zmarł kto w drodze, albo padł w czasie wojny, takiego zakopywano tymczasowo na tym samym miejscu, oznaczano takowe, aby później wydobyć z niego kości i przenieść na cmentarzysko wspólne całemu plemieniu. Co 10 lub 12 lat wszystkie ludy, należące do huronickiej konfederacyi, obchodzili uroczystości święto umarłych; w r 1636 jezuita byli świadkami podobnej uroczystości, odbywającej się w Ososane nad zatoką Nottawasaga. Pozostawiono z odległych stron szkielety krewnych, wydobywane z grobów, kości nie dawno zmarłych oczyszczone starannie z mięśni i poobijane w rozmaite płacki, poukładano na jednych olbrzymich marach; na około nich pozawieszano łuki, strzały, topory, łuki, naszyjniki i inne ozdoby, a następnie wszystko to razem pozawijano w skóry bobrowe i w jednym wspólnym grobie złożono. Naczelny plemion rozłożyli się w długich mowach nad walczącością i cnotami zmarłych, niewiasty napętniały powietrze swoimi lamentami, następnie wzniesiono wysokie grobowisko z gałęzi, drzew i kamieni, a po wykonaniu pieśni pogrzebowych, uroczystość się zakończyła. Dr. Taché zbadał 16 takich grobowisk, znalazłszy w każdym od 600 do 1200 szkieletów razem pośladowych; znajdował w nich mnóstwo przedmiotów będących w użyciu u tego ludu wraz z 80 czaszkami, które dzisiaj znajdują się w Muzeum uniwersyteckim w Quebec.

Inny znany badacz John Langton, co to wydał

przejściu uroczystym do Auli, na wysłuchaniu tam mowy Karlińskiego, i na rozdaniu drukującego się także sekretne dzieła pomnikowego czy pamiątkowego. Co do wysłania delegatów do Torunia są różne zarzuty, jakoby potrzeba udawać się z tem aż do ministra, a przeto w przyszłym jakoby od komitetu Toruńskiego programie nie widzą żadnej cechy naukowej; — nawet że pomnik tam stojący nie będzie celem żadnych demonstracyi. Nabożeństwo, kazanie i obiad tylko figurują w tym programie.

W końcu muszę z pewnych względów, z wszelką ogólnością i łagodnością poskarżyć się przed wami i na dyrekcyę teatru tutejszego i na p. Bendę beneficjanta i na autora za graną w przeszłym i tym tygodniu sztukę: Pół miliona. Nie myślę wdawać się w rozbiór krytyczny całej osnowy i prowadzenia tego utworu — ale zaprotestować wypada przeciwko wprowadzeniu niemoralności ze stanowiska narodowego.

Wszystkich tych, którzy umiętą i myślę nad tem z czego się śmieją, oburzyło wprowadzenie rodziny litewskiej na scenę krakowską, rodziny z ojca, matki i córki złożonej — rodziny głupiej, śmiesznej i niskiej. Nie mamy nie przeciwko wstawieniu i typu litewskiego w utwor dramatyczny, ale wprowadzenie raz wcale nie typu, bo ta rodzina nim nie jest, a powtóre jedynie tylko dla ohydzenia tego szepu braterskiego jako wzoru głupoty i nikczemności — pozwólcie, że nazwiemy niemoralnem i grzechem. Miłem to być może chyba dla tych tylko, którzy narzekają, że spadła na Kraków una avalanche des étrangers.

P. S. W. tej chwili gazety podały nam program uroczystości Kopernika ze strony miasta. Ale nie to nie zmienia prawdziwości tego, co napisał na wstępie tego listu.

Doszło nas także świeża wiadomość ze Lwowa, że teraz podczas karnawału zbierają się ludzie dobrej woli i radzą nad założeniem towarzystwa braterskiej pomocy dla literatów i artystów. Mnie się zdaje, jednym z skuteczniejszych środków byłoby zakładanie nowych i wspieranie istniejących czasopism, bo tym sposobem pośrednio publiczność wynagradza ludzi w nich pracujących. Miałem sposobność widzieć kosztorys pisma miesiecznego, o którym w Krakowie kilku ludzi przemysłują — i znajduję tam 6000 reńskich dla autorów. Publiczność zachęcana do prenumerowania, pewnie nie zastanawia się, że przystępując do prenumeraty wstępuje, rzecz można, do stowarzyszenia pomocy należnej dla swych pracowników na niwie szlachetnej a najcenniejszej niewdzięcznej.

Carogród, 20 stycznia.

(Reformy w Turcyi. — Dyplomaci zagraniczni. — Teatra. — Żima. — Miejscowe stosunki.)

Kilka miesięcy temu pisałem jako pierwszą korespondencyą do Dzien. Pozn. przybieciałem był iż najgłośniejszą treścią następnych mých listów będzie opisy i tak zwane reformy w Turcyi. Niestety pomimo najszczerszych chęci, wskutek przyczyn nieodmienne zależnych, aż do obecnej chwili nie byłem w stanie dotrzymać danego słowa. Jednakże trzymając się staro-polskiego przysłowia: co się odwlecze to nie uciecze, zaczynam w pracę mając nadzieję, że w przyszłości przynajmniej dwa — trzy razy miesięcznie będę wam mógł kochani Rodacy donosić co się tu dzieje na Wschodzie.

O ile mnie pamięć nie myli już w pierwszym nadmieniem był listie, że dopóki sam Koran będzie służył za podstawę zasadniczą prawodawcom i reformatorom tureckim, dopóty nigdy nie będzie i być nie może żadnej mowy o prawdziwym postępie i z niego wypływających reformach. Znany nam jest aglomerat ludów znajdujących się pod berłem Padyszacha, ich przeszłość i różnorodność pochodzenie, ich charakter, religia i dążności, a wreszcie ich umysłowe wykształcenie tak wielorakie, tak różne! mając to tylko na uwadze, trudno — prawie niepodobna przypuścić ażeby ta mahometaniska Turcyja (nawet przy najlepszych chęciach samego sułtana i jego Wielkich Wezyrów) dała się kiedyś przeistoczyć w państwo cywilizowane odpowiedzialne państwem Europy. Na poparcie naszego pesymizmu — pozostawiając na stronie koran — na przykładach z przeszłości Turcyi nam nie zbywa; — wzięmy tylko wyróżnienie Janczarów dokonane przez sułtana Machmuda. Czy ten fakt przyczynił się do postępu Turcyi? różni różnie na to odpowiadają. Wiadomo jednakże iż Machmud wytypił Janczarów nie tyle miał na oku postęp i cywilizacyę swego państwa, ile zabezpieczenie swęj własnej głowy na karku i zapewnienie swoim następcom tronu Kalifów. — Prawda że od czasu zniszczenia Janczarów fanatyzm i buta Osmanów znacznie się zmniejszyła, lecz zresztą w za-

ciekawe dzieło o odkryciach dokonanych w północnej Ameryce przez Francuzów, wpadł także na myśl poszukiwania osad huronickich; znalazł on ich 14, pomiędzy którymi widoczne jeszcze były ślady resztek chat i palisad. Miał szczęście odkryć osadę św. Ignacego, przed którą padło 100 Irokezów wraz z swym naczelnikiem; za nim Huronowie zostali stanowczo pokonani, całe swoje mienie pozostawili do środka osady i takową podpalili, dopiero z niej uciekli; było to w roku 1649. Wielu z Huronów znalazło przytułek pomiędzy plemionami obcemi swęj rasie i pomieszało się z niemi. Pewna ich część atoli weszła w układy z nieprzyjaciółmi swoimi Irokezami i załączoną została do tego plemienia. Niektóre rodziny tego nieszczęśliwego ludu, udały się pod opiekę misjonarzy jezuitów; ci uprowadzili ich do Quebecu i w Loreto, nad brzegami rzeki św. Karola rozsiadli; potomkowie ich mieszały się następnie z Europejczykami, dzisiaj mówią francuzkiem Patois, rząd zaś przychodzi im często w pomoc funduszami umyślnie na wspieranie Indian przeznaczonemi.

Z tego też powodu, pierwotne cechy charakteru Huronów żyjących w Loreto, znacznie zatarte zostały; dopóki żyli w stanie niezależności, unikali łączenia się z innymi plemionami i nigdy siłą nie przymuszali innych do łączenia się z sobą, jak to mianowicie Irokezi zwykli czynić; więc też ich stare cmentarzyska naprzykład, pod względem etnologicznym, niepoślednią mają wartość i jako autentyczne relikwie czysto huronickie uważaniem być mogą. Doktor Wilson badał szczegółowo 37 czaszek huronickich a to głównie w tym celu, ażeby się przekonać, o ile jest prawdy w dowodzeniu doktora Mortona, utrzymującego w dziele swem „Orania americana“, jakoby charakter czaszek amerykańskiej rasy, od jednego do drugiego końca stałego ładu, odznaczał się typową ich krótkością. Badania Wilsona okazały, iż pomiędzy miejscową rasą amerykańską zachodzi wielce bardzo odmiannę ze względu na formę czaszek. Uczony ten utrzymuje, że przecięciowo huronickie długie są od 6,7 do 1,9 cali angielskich, aza-

dym kierunku żadnego śladu ku postępowi w skutek tego czynu odkryć nie podobna. Wojna Krymska jakież ona wydała owoce? niezaszami Turcyi mi opowiada, że gdyby nie ten „Fransiz i Ingiliz“ byłby „Moskow“ który w każdym razie zgrzeszył przeciw sułtanowi został zmuszonym przez Padyszacha do zapalenia mu należytego charakteru bez tej wojny którą ci Giury wznicił i tak było by się obyło bez ofiar synów proroka, którzy polegali w tej wojnie. Niedość na tem — dodaję — odtąd Frankowie jakby w własnym swym domu się rozsiadli u nas bałamuć Padyszacha by nas wszystkich przerobił a la franka, by opuścił Islam.

Owe całemu światu znane Hat-humajum z roku 1856 ogłaszające wolność wyznań, nadające prawo posiadania własności ziemskiej dla chrześcijan czy było kiedykolwiek wprowadzone w życie i czyn? Gdzież tam! — Turcyja jaką była przed 300 laty taką samą jest dzisiaj. Ten sam wstręt do pracy, ta sama ciemnota, ta sama wyłączość, ta sama nienawiść (choć więcej skryta) ku wszystkim i wszystkiemu co się zowie Giur — jednym słowem Turcyja a raczej Turcy zawsze pozostaną Turkami w całym znaczeniu tego słowa, dopóki Koran będzie ich alfa i omega. Fuad Pasza bez wątpienia jeden z najodolniejszych mężów Stanu jakiego Turcyja mogła kiedyś posiadać, człowiek żelaznej woli, głęboki myśliciel a i on pomimo wszelkich usiłowań by przeistoczyć Turcyję żadną miarą nie był w stanie zwalczyć krocie starych przesądów a szczególnie pokonać ową potężną szajkę Ulemów. Jednakże zdziałał wiele i gdyby wszyscy jego następcy byli doń podobni, to kto wie jakby dziś wyglądała Turcyja. — Początek kolei żelaznych, podniesienie górnictwa w rozmaitych częściach państwa a szczególnie w Diarberkirze — powołanie chrześcijan do służby państwowej, utworzenie szkół ludowych — szczególnie po wszech — jemu zawdzięcza ludność tutejsza. Ali Pasza jego następca dosyć dobrze znany wszystkim dbał również o Turcyję lecz zupełnie w inny od Fuada sposób; biorąc sobie za wzór Moskwę, całe legiony dobrze płatnych pismaków było na jego rozkazy, ich zadaniem było pleść duby smalne staręj Europie o postępie i kolosalnych reformach w Turcyi by w razie potrzeby (a Turcyja zawsze potrzebuje) wydłubić trochę grosza, zaciągnąć nową pożyczkę u tych Kiopelari-Giurów.

O jego następcach nie wiele mam nadmienić będąc przekonany że ich czyny są każdemu dobrze znane, a szczególnie Midhata który przeciw Bułgarom, Czarnogórcem to wreszcie Serbom gotował się do wojny; a z drugiej strony lał się Gremom, i gdyby generał Ignatiew niepodstawił mu był stołka byłby bardzo może, iż biedni Bułgarzy byłiby zostali zmuszeni do powrotu pod jarzmo Fanaryoekich popów — płacąc jak dawniej haracz. — Obecny Wielki Wezyr Mehmet Ruszczy Pasza człowiek liczący blisko 70 lat, po kilkakrotnie w swem życiu rozmaite piastował urzędy, a nawet kilkanaście lat temu był przez czas krótki W. Wezyrem, lecz jak wieść niesie w skutek intryg obcęj dyplomacyi ustępując z Wezyrostwa cofnął się do życia prawie pustelniczego i aż do chwili w której daczapo przez Abdul Aziza został powołany, świat dopiero sobie przypominał, że on żyje.

Najpierwszym czynem nowego Wezyra jest okólnik przez niego do wszystkich gubernatorów i rządów prowincyi przesłany nakazujący im natychmiastowe złożenie raportu o stanie numerycznym ludności, o liczbie istniejących szkół — produkcyi, o komunikacyach jak również na jakim stopniu znajduje się handel i przemysł. Ten jego krok wiele dobrego zdaje się wróżyć o chęciach nowego Wezyra, lecz z drugiej strony przedstawia nam smutny obraz gospodarstwa tureckiego, gdyż już drugi miesiąc upływa od czasu wysłania okólnika a do tej pory jeszcze żaden z panów Paszów, Kaimakanów i Mudirów nie pospieszył z odpowiedzią. To czysto po turecku: powoli powoli lepić się to robi, a może też zupełnie się bez tego obejść, na przykład gdyby zmieniono Wezyra (co bardzo łatwo może nastąpić) nowy zaś Wielkoroządca netylko nowe wyda rozkazy lecz projekta i postanowienia swego poprzednika unieważni i potępi! Opinia publiczna — (rozumie się taka jaka może egzystować pod rządem absolutnym) jest wielce przychylna Ruszczy Paszy: niech mu Allah dopomaga!

W końcu muszę wam także choć króciutko donieść o tutejszych dyplomatach rozmaitych państw a ponieważ tu wszyscy uważają jen. Ignatiewa za najstarszego, zatem i ja od niego zacząć mój przegląd. Każdy z czytelników łatwo sobie przypomni księcia Menszykowa posła Moskwy przed wojną krymską, o ile on był zdolny i jak potrafił obchodzić się z Turkami. Wiadomo jednakże, iż jen. Ignatiew daleko więcej ma sprytu niż tamten, jemu to zawdzięczają Bułgarzy niedawno im przywróconą autonomię kościelną.

tem przeszło o jeden cal różni się pomiędzy sobą. Oprócz powyższych, Wilson badał jeszcze mnóstwo innych huronickich czaszek i przyszedł do przekonania „iż rozpatrywanie 70 przeszło czaszek wydobytych z cmentarzyska jednego i tego samego plemienia, przedstawia dla etnologia studjum nadzwyczaj zajmujące, ale dla pragnącego wyrokować z nich o specyficznej jednostajności typu amerykańskiego, w żadnym razie nie może być używanem za dostateczne.“ Czaszki te różniły się wielce w długości swojej, Wilson utrzymuje iż do licochodhale jako i brachycephale, w równym mierze znalazł można pomiędzy miejscowymi amerykańskimi rasami, „Jednym słowem, większe zdają się w tej kwestyi zachodzić różnice, aniżeli wielu uczonych przypuszczało.

W poprzedniej naszej kronice (nr. 14 Dziennika), wspomnieliśmy o stracie jaką narodził angielski piosnik, przez śmierć uczonego filologa Edwina Norris'a; otóż dzisiaj mamy znowu do zanotowania podobną stratę w osobie sławnego prawnika, Archibalda Smith'a zmałego w Londynie 25 grudnia r. r. Wolne chwile od obowiązkowych zajęć, poświęcał Smith studjum matematycznemu, obdarzając uczony świat dziełami wysoce naukowego, znaczenia. Z polecenia komitetu Royal-Society, został on upoważniony do zajęcia się naukowemi badaniami magnetycznymi w strefach bieguna północnego, skutkiem czego, wydał następnie szereg spostrzeżeń, odnoszących się do zbieżności igły magnesowej, publikowanych w roku 1 62 w dziele pod tytułem: Admiralty Manual for the Deviation of the Compass. Dzieło to zyskawszy ogromny rozgłos, doczekało się mnóstwo wydań i na różne obce języki tłumaczonem było. Rząd angielski w dowód wysokich przysług oddanych żegludze morskiej, nagroził Archibalda Smith'a narodowym prezentem, wynosząc 3000 funtów szterlingów.

W chwili kreślenia ostatnich słów niniejszej Kroniki, dzienniki rozniósł światu wiadomość o śmierci Edwarda Bulwera Lytton, przypadłej dnia 18 b. m. w rezydencyi jego w Torquay, gdzie zwykle porę zi-

On tego dokazał, że antyhassumiści zostali uznani przez Wysoką Portę jako towarzystwo religijne, jako gmina niezależna od Rzymu. Jemuż równie zawdzięcza Serbja, że sprawa o mały Zwornik najprawdopodobniej zakończyła się en amiable i z korzyścią dla Serbji, nawet samęj Turcyi potrafił się przysłużyć krzyżując plany Midhata chcącego par force wojny z Serbią. Słowem Moskwa posiada w Ignatiewie bardzo zdolnego a i szkodliwego dla Turków dyplomata.

Zapytacie się zapewne, a cóż tam reszta tych panów porabia, co robi Austria, jej poseł hr. Ludolf? Austria jako dobra sąsiadka W. Porty podszczuwa od czasu do czasu Turków do przeciwko Serbom, to Czarnogórcem by ci ostatni jak się zdaje, nie brudzili jej w przeprowadzaniu hegemonii niemiecko-madziarskiej w jej granicach. Co się tyczy Francyi, to zupełnie od czasu wojny z Prusami straciła swój wielki wpływ. Turcy jak każdy półdziki naród wierzą tylko w siłę fizyczną i przed takową mają respekt, to też Niemcy, których Turcyja jeszcze przed trzema laty prawie nie znała, z każdym dniem więcej zaczynają mieć na nią wpływ. Anglia zaś utraciwszy swęj sprzymierzeńca, odosobniona, choć jeszcze jakotako imponuje Turkom, jednakże nie mając tu ludzi takich jak Canning i Bulwer albo Lyons, choćby chciała to wiele zdziałać nie może.

Teraz kończąc, muszę wam także uczynić wzmiankę o naszej zimie i o nudach karnawałowych. — Do obecnej chwili mamy dni pogodne; termometr ani razu tej zimy mniej ośmiu powyżej zera nie pokazał. Prawda, że śnieg i mróz są rzeczy prawie nieznanne w Carogródzie, jednakże w zeszłym roku o tej porze mieliśmy dwa stopnie niżj zera przez kilka dni. — Kwiaty po ogrodach, owoce świeże zupełnie jak na wiosnę kwitną i dojrzewają. — Co się tyczy karnawału, ten rzeczywiście nieznosnie nudny od czasu pożaru, w którym teatr włoski zgorzał, nie mamy prawie żadnych przedstawień gdyż i teatr francuzki jest mizerny i niemożliwy. Turcy spędzają czas po haremach z nargile, Grecy i Ormianie najchętniej po rozmaitych kawiarniach, przysłuchują się grze band niemieckich arfiarich których tu mamy całe legiony. Europejczycy zaś będąc dosyć rozproszeni rzadko się widują. Wyjść na spacer, to cię pijane żołdactwo tureckie napadnie nocną porą zaś bardzo łatwo można być napadniętym i okradzionym a często się zdarza, że kozik w bok dają; prawie co tydzień słyszymy o kradzieży i zabójstwach (szczególniej jeżeli idziesz z kobietą) a zresztą pomimo tego, że i my tu mamy urząd zwany muncypalnością, który jak najsurowiej egzekwuje podatki większą część ulic w stolicy Ottomanów jest tego rodzaju, że kto ma krótki wzrok lub jest przybyłym niedawnym w Stambule, łatwo nie tylko nogę może złamać ale i kark skrócić, głównie jeżeli deszcz przez kilka dni popada, zatem większość jest zmuszona siedzieć w domu oczekując aż poczta raz — czasami dwa razy — w tydzień świeże dzienniki przywiezie. Cóż robić? — Allah Kerim (Bóg jest dobry), do widzenia, w przyszłej korespondencji doniosę więcej.

KRÓLESTWO POLSKIE.

* Sadyk Pasza (Michał Czajkowski) po uzyskaniu od cara amnestyi, napisał list do Moskowskich Wiadomości, w którym wyjaśnia powody odwołania się do łaski cesarskiej. Podajemy list ten jako dokument nikczemności, kłamstw i fałszu, wstrzymując się od wszelkich komentarzy, które wreszcie za zbyt czyste uważamy. List ten brzmi jak następuje:

„Wspaniałomyślny monarcha, wielki reformator Rosyi, który imie swe nigdy niezapomniane wyrzył na stronicach historyi, raczył w dowód nieograniczonego swęj miłosierdzia przebaczyć mi. Raczyl najmiłosierdziej zezwolić na powrót do rodzinnego kraju, do ziemi w której chronią się kości przodków moich.

Po czterdziestu dwóch latach tułaczego życia pośród obcych, otrzymałem wreszcie prawo oddychać powietrzem rodzinnem, otrzymałem prawo żyć i umrzeć w rodzinnym kraju, błogosławiąc imie Najmiłosierdzieszego Monarchy i wnosząc modły do Najwyższego za jego pomyślność, za sławę jego panowania i za jak najprędsze połączenie się ściślem przymierzem, za zjednoczenie się Polaków z rosyjskim narodem pod berłem najpotężniejszego i najcnotliwszego Monarchy.

Teraz też pozyskałem prawo publicznego wypowiedzieć me przekonania, które tailem głęboko w duszy i poświęciłem nadwątlone me siły i całą pracę mą służbie Cara, który pozwolił powrócić mi do ojczyzny i stanął w szeregu 80 milionowego narodu, żyjącego w pomyślności pod opieką Jego ojcowskich rządów. Wypowiedziawszy uwielbienie i wdzięczność, któremi napę-

mową przepędzał. Tak tedy Thackeray, Dickens i Bulwer, trzy pierwszorzędne gwiazdy na horyzoncie romantycznej poezyi angielskiej, w ciągu krótkiego dosyć czasu, zgasty jedna po drugiej. Bolesny to cios dla narodu, co uczonych i poetów swoich kocha i czci, otaczać ich umie, jak rzadko inny pod słońcem!

Edward Bulwer, urodził się w maju 1805 roku; w dziecięctwie jeszcze wieku utraciłszy ojca, wychowanym był wraz z dwoma starszymi braćmi przez matkę, kobietę niepospolitego wykształcenia i pięknych przymiotów duszy, która dostrzegłszy w nim dar do poezyi, rozwijała zamiłowanie do studyów literackich. Próbując sił swoich na polu poetycznym, w roku 27 Edward Bulwer wydał pierwsze obszerniejszego rozmiaru dzieło pod tytułem „Pelham“, przyjęte z zapalem od publiczności zachęciło go do napisania romansu „Odepchnięty“, i odtąd imię Bulwera stało się w Anglii popularnem, zapewniając mu pierwszorzędne stanowisko w gronie ulubionych pisarzy. Węć też w krótkim przeciągu czasu wydał następnę romanse: „Devereux“, „Paul Clifford“ a w roku 1832 ukazał się „Eugen Aram“, co tak silnie wstrząsnął nerwami zwolenników romantycznej literatury. Z późniejszych dzieł tego pisarza tylko „Noc i poranek“ tudzież „Ostatnie dni Pompei“ osiągnąć zdołały takie same nadzwyczajne powodzenie, chociaż jego „Ernst Maltravers“, „Zenoni“, „Rienzi“ doznawały także dobrego wszędzie przyjęcia. Zawód swój polityczny rozpoczął Bulwer w roku 1831, jako członek Izby niższej i wyznawał zasad partyi postępowej whigów; w dwadzieścia lat później jednakże, w piśmie zatytułowanem: „List do John Bulla“ wyparł się liberalizmu i stanął po stronie konserwatystów. Lord Derby w roku 1858 mianował go ministrem kolonii, a zaś w 1866 r. Edward Bulwer jako lord Lytton zasiadł w Izbie wyższej.

Styczeń, 1873.

...czyć moje, czuję zarazem moralną konieczność
...obecne moje stanowisko.
Mimo już 42 lat, jak opuściłem rodzinę: w sze-
...powstania, które wybuchło w r. 1831, walczą-
...jako rycerz, poczem na wygnaniu, na przemian
...kałem zajęcia już to jako literat, jako dziennikarz,
...matyczny agent, wreszcie zwróciłem się do wojen-
...rzemiosła. W ciągu tego czterdziestodwuletniego
...cia, nieustannie szukałem życia czynnego, poświę-
...cały mój trud, majątek i życie polskiej sprawie.
...le widziałem, przez wiele ciężkich prób przesze-
...i gorzkie doświadczenie zmusza mnie do uczynie-
...niniejszego ogłoszenia.
Wśród przeciwności mego politycznego życia,
...miałem na celu jedno główne zadanie: zbliżenie
...ków do słowiańskiego świata, z którym wedle mego
...konania, nigdy nie powinni byli zrywać. Dążyłem
...stanie ku temu, żeby osłabić pociąg polskiej na-
...wości do Zachodu, wyszukując mi usługi i tra-
...gą ją z pogardą, a skierować jej sympatyki ku
...noplemiennemu z nią Wschodowi. W tym kierunku
...ła cała moja działalność; kierunkiem tym przeję-
...moje literackie prace i moje usiłowania na polu
...matycznej czynności. Związałem, o ile to było
...mojej możliwości, polityczne dążności polskiej naro-
...si z polityką tureckiego rządu, opierając ten zwią-
...na zgodzie Słowian, poddanych Sultana, z jego
...dem i na korzyściach możliwych, jakie mogłem
...ynosić braciom Słowianom.
Założyłem polską kolonią w okolicach Carogrodu,
...tego, żeby polskim emigrantom dać legalną pod-
...bytu pośród Nadbałkańskich Słowian, i w kole-
...jęt zaprowadziłem jednolitą religiję.
Dalej organizowałem pułki jazdy polsko-słowiań-
...i, pod sztandarem przekazanym w podaniach Za-
...i wciągu 17 lat stałem bez przerwy na czele
...sily zbrojnej; w skład pułków weszli przedstawiciele
...ystycznych słowiańskich narodowości; mowa słowiań-
...(?) była urzędowym językiem; obyczaj słowiański
...owywały się w pożytku; pod wojenną chorągwią
...wstały braterskie stosunki Polaków z innymi Słowia-
...i. Organizowana przezemnie siła zbrojna zdobyła
...nie dobre imię i nieco sławy; z tem wszystkiem usi-
...moje okazały się niesteżbne i bezowocne.
...lacy nie chcieli zrozumieć głębokiego narodowo-sło-
...wiankiego znaczenia; nie byli go w stanie dostatecznie
...umieć; świadomie zespolic się z tą prawdą i konie-
...nością ogólnie słowiańskiego bytu.
Tymczasem ja z całą jasnością zrozumiałem głębo-
...myśli politycznej, wypowiedzianej przez nieszcze-
...wego Jana Kazimierza króla Polski, proponującego
...uniknięcie przyszłych nieszczęść, przystąpić do zje-
...złączenia się Polski z Rosją (przedstawiających wów-
...całą Słowiańszczyznę) pod berłem Aleksieja Mi-
...ławicza. Sejm odrzucił jego propozycję, a tymcza-
...losy Polski kroczyły po nakreślonej drodze, wbrew
...szkim usiłowaniom, wbrew opozycji jego następców.
...brońca germanizmu, Jan Sobieski, w skutek moskie-
...skiego traktatu 1686 r. przyspieszył upadek Polski
...przygotował poddanie się jej Rosji, poddanie się
...zmuszowe miasto dobrowolnego, którego pragnął je-
...podniednik.
Konieczność szczerego zjednoczenia się z Rosją
...zególniej dobitnie zrodziła się w mej duszy po wsta-
...nia na tron obecnie panującego monarchy; szereg
...ek, najniłosciwiej nadanych Polakom, obudziły w mem
...ca żywą nadzieję najpiękniejszej przyszłości. Radość
...ją i nadzieję wypowiadałem wówczas na każdym
...miejscu; faktycznie jednak nie mogłem korzystać z do-
...dziejstw, rozlewanych ręką monarchy dla tego mia-
...wicie, że byłem w obowiązkowej służbie tureckiej;
...nie mogłem zdecydować się na porzucenie dowództwa
...z kozackimi pułkami, które, jak mi się zdawało, po-
...d Słowiańszczyzny powinny były zająć należne im
...miejsce.
Tymczasem wypadki z roku 1863 zadaly dotkliwy
...polskiej sprawie i polskiej narodowości, nie tylko
...tego, że były skutkiem najwyższego politycznego
...rozumu, lecz głównie dla tego, że świadczyły o
...przypadkowej niewiedzieczności narodu, ob-
...panego dobrodziejstwami przez monarchę,
...znającego zjednoczyć w nieograniczonem
...znaczeniu ojcowiskiej miłości dwa pokrewne, złą-
...losem pod jego berłem narody. Serdeczny ból
...niejnował serce moje na widok tych wypadków; nie
...trywałem wstrętu do tych ludzi, którzy wywołali bunt,
...tury rzucili polską narodowość w bezdenną przepaść
...wypowiedzianych nieszczęść. Pomimo to zostawałem
...na swem stanowisku i starałem się nie zawiesić au-
...rządu tureckiego. Lecz i na tem stanowisku nie
...miałem spokoju; przeciwni mnie zwrócili się niesły-
...mana ilość oskarżeń i zarzutów. Polscy emigranci, któ-
...rzy wyszli z ojczyzny w r. 1863, zwrócili uwagę na
...ję zbrojną, będącą pod mem dowództwem; oni to roz-
...poczęli intrygować przeciw mnie, żądając od rządu tu-
...ckiego wprowadzenia do moich pułków zamiast sło-
...wiankiego, tureckiego języka i naznaczenia oficerów
...urków. Wielu Polaków służących w pułkach kosa-
...kich rozpoczęli szereg manifestacji celem wyrzucenia
...komendy języka słowiańskiego a ztąd i polskiego na-
...rodowego żywiołu z polsko-słowiańskiej sily zbrojnej.
...powodu powyższego ruchu opuściłem zajmowane
...stanowisko; rząd turecki przyjął moją dy-
...misję, wynagrodziwszy pensją długoletnią moją służbę.
...Uwolniony się od obowiązków służbowych, uwa-
...załem za możliwe wypowiedzieć moje polityczne prze-
...konania otwarcie i jawnie i czynię też to niniejszem:
...lacy obowiązani szczerze zjednoczyć się z rosyjskim
...narodem; oni powinni wiarą i prawdą służyć caro-
...i wszechrosyjskiemu, powinni przejąć się myślą nie-
...dzielności wielkiego państwa, do liczby obywateli
...tego Opatrzność raczyła zaliczyć i ich, i poznać że
...iko w tej formie możliwy ich byt. Życzę by więc
...leżano, żeby Polacy jak najprędzej weszli na tę lo-
...zającą drogę owego przyszłego życia.
Przekonanie to moje pragnę urzeczywistnić w
...ynnie, uprosiłem cara rosyjskiego aby przyjął syna
...tego do liczby swych poddanych. Decyzją zaś co do
...nie powierzyłem Najmilsiejszej litości Monarchy.
...Car, łaskawie przychylił się do mej gorącej prośby;
...nie tylko syn mój przyjęty został w szereg poddanych
...rosyjskich i do wojska rosyjskiego, lecz niewypowie-
...dana Najwyższą łaską rozszerzyła się i na mnie.
...Przyjęty niewypowiedzianą wdzięcznością i wiel-
...niem dla naturalnego mego monarchy, po długim
...wiedzie, powracam w szeregi jego poddanych.
Ten poprzedni opis mego politycznego życia niech
...posłuży za odpowiedź na potworne polskie i zagra-
...nizacyjne publicystów, roztrząsających mój stanowczy
...rok. Czyliż by oni chcieli, żebym służył jako ofiara
...dla ich bezcelowych intryg? Czyżby nie mieli, że ja
...mogłbym spioniewierać do tego stopnia głos sumienia,
...żebym trwał w uporze, obłędzie i kłamstwie, pogar-
...żając prawdą? Dalem owszem dobry przykład błę-
...dzącym — przykład ten, to moja nagroda! — Wyka-

zając fałsz, oddając dziś jeszcze najlepszą usługę Polsce.“
Kończy p. Czajkowski nadzieję, że Bóg błogosła-
...wić mu będzie na drodze, na którą obecnie wszedł.
Jak donoszą dzienniki, renegat ten Sadik-Pasza
(Czajkowski) prosił zanim przybył do Rosji cara Alek-
...sandra, aby mu pozwolił wziąć udział w randze je-
...nerała w wyprawie do Chiwy; car odmówił prośbie
i przeznaczył mu Kijów na miejsce przyszłego zamie-
...szkania. Czajkowski przybywszy do Kijowa, miał się
...odzywać do witających go Moskali: „Serce mi mocniej
zabiło, gdy dotknął się uświęconej ziemi rosyjskiej.“
W Kijowie żyje renegat samotnie, unikany przez Po-
...laków i Moskali, którzy z ubolewaniem i wstrętem spo-
...glądają na siwe włosy Sadyka, błagającego łaski cara.
Pobiera od rządu tureckiego roczną płacę 72,000
...piastów (około 6000 rubli) rząd rosyjski nie mu-
...jeszcze nie wyznaczył. Odjeżdżając z Carogrodu Sa-
...dyka żegnali tłumy ludu przekleństwami, a nawet czyn-
...nami obelgami tak, że zmuszonym był oddać się pod
opiekę ambasady rosyjskiej. Naturalnie, że dzienniki
rosyjskie głoszą, iż tłumy te działały pod wpływem
emigracji polskiej i że ona to wyprawia Czajkowski-
...mu kocią muzykę.
Namiestnik hr. Berg przybył do Petersburga ce-
...lem złożenia zwykłego sprawozdania o zarządzaniu Kró-
...lestwa Polskiego, oraz wzięcia udziału w naradach nad
organizacją wojenną.
NIEMCY.
* Berlin, 28 stycznia. Z wczorajszego posiedze-
...nia Izby dodać jeszcze należy, że po uchwaleniu etatu
ministerstwa sprawiedliwości przystąpiło zgromadzenie
do etatu ministerstwa rolnictwa. Hr. Koenigsmarck
nowy minister rolnictwa oświadczył, że od dni kilku
dopiero objawiając tękę ministerstwa, musiał zdać cały
etat rolnictwa na swych radców, którzy bliżej są ob-
...znajmieni z przedmiotem. Następnie postawił deputo-
...wany Virchow wniosek, aby na drodze administracyj-
...nej przekazywane sprawy dotyczące weterynaryi mini-
...sterstwu rolnictwa, unieważnić i przyłączyć je nazad do
ministerstwa spraw duchownych, oświecenia i lekar-
...skich. Wniosek ten żywym wywołał dyskusję, w któ-
...rą przemawiali kolejno deputowani Wedell Malchow,
Virchow, dr. Friedenthal i minister hr. Koenigsmarck.
Wniosek ten deputowanego Virchowa pomimo opo-
...zycji stronnictwa postępowego i pewnej części stronni-
...ctwa liberalnego, odrzucono i o 4 godzinie zamknięto
posiedzenie.
Na dzisiejszem posiedzeniu obradowano na wstę-
...pie nad projektem do prawa dotyczącym lasów w Ha-
...nowerze, który przyjęto w trzecim czytaniu. Naste-
...pnie przystąpiono do drugiego czytania etatu mini-
...sterstwa rolnictwa. Do rozdziału 19 tytułu 2 dotyczącego
hodowli koni postawił deputowany Lattorf wniosek,
aby zaważać rząd do podwyższenia w etacie na rok
1874 nadgrody za dobre ogiery i klacze. Wniosek
ten przekazano budżetowej komisji, która wniosła przy-
...tém, aby nie uchwałać pierwszej raty wynoszącej 150
tysięcy tal. na wystawienie nowego gmachu dla muze-
...um agronomicznego w Berlinie, bo rząd nie przedło-
...żył dotąd w przeszłej już kadencji sejmowej przez
Izbę żądanych planów i kosztorysów do rzeczono-
...gmu. Deputowany Benda wniosł, aby rząd zawa-
...żać ponownie do przedłożenia Izbie kosztorysów do
muzeum agronomicznego, który to wniosek jednogło-
...śnie przyjęto. — Następne posiedzenie naznaczono do-
...piero na czwartek 30 bm. na którym rozpoczyna się
...brady nad zmianą konstytucji spowodowaną projekta-
...mi kościelno-politycznymi. Projekt zmieniający arty-
...kuł 15 i 18 konstytucji wypracowany przez komisję
brzmiał jak następuje:
„My Wilhelm z Bożej łaski król pruski itd. roz-
...porządzamy zgodnie z uchwałą Izby obudwóch sejmów
naszej monarchii, co następuje:
Artykuł 15 i 18 konstytucji z 31 stycznia 1850
znoszą się. W miejsce ich następujące wchodzi prze-
...pis: Artykuł 15. Ewangelicki i rzymsko-katolicki
kościół jako i każde inne stowarzyszenie religijne ad-
...ministruje się samodzielnie, podlega przecież praw-
...om państwowym i prawami unormowanem
nadzorowi państwa. W tym samym stó-
...sunku pozostaje każde stowarzyszenie religijne w po-
...siadaniu swych funduszy, przeznaczonych na zakłady
naukowe, dobroczynności i klasztory. Artykuł 18.
Prawo mianowania, proponowania i zatwierdzania w
urzędach kościelnych, o ile ona przysłuży państwu
i nie polega na prawie patronatu lub innym tytule, znosi
się. Rozporządzenie to nie dotyczy urzędów duchow-
...nych w armii i przy zakładach publicznych. Prawo
normuje atrybucję państwa przy kształ-
...ceniu, obsadzeniu i składaniu z urzędów
duchownych i służ kościelnych, i zakreśla
granice dyscyplinarnej władzy kościelnej.“
Komisja do projektów kościelno-politycznych ze-
...brała się w sobotę i wczoraj ponownie na posiedzenie
i obradowała dalej nad kształceniem duchownych i
obsadzeniem ich w urzędach. Po przyjęciu § 2 proje-
...ktu, przystąpiła komisja do specjalnych obrad nad
kształceniem duchownych i przyjęła odnośne para-
...grafy bez zmiany z wyjątkiem § 5 do którego dodała
komisja poprawkę tej treści, iż ministrowi przysługuje
prawo zwolnić młodych duchownych od trzyletnich
stydów na uniwersytecie, jeżeli stopień ich wykształ-
...cenia zezwala na to. Przy § 7 oświadczył komisarz
rządowy, że jest stałym zamiarem rządu nie cierpieć
seminaryów duchownych tam, gdzie są uniwersytety i
gdymy w Poznańskim miał być założonym
uniwersytet, musiałoby być tam seminaryum
duchowne zniesionem. Przy § 8 orzekającym o
egzaminie państwowym duchownych żywsza wywiązała
się dyskusja a komisja przyjęła ostatecznie jako przed-
...mioty egzaminu: filozofię, historję i niemiecką
literaturę. Klasyczne języki skreślono. W końcu
przyjęła komisja § 14 w tem brzmieniu: „Seminariów
i konwiktorów dla chłopów nie wolno więcej zakładać,
a do istniejących nie wolno nowych przyjmować uc-
...ników.“
Ks. Bismarck przedłożył Radzie związkowej pro-
...jekt do procesu karnego dla całych Niemiec z wnio-
...skiem, aby przekazać go osobnej komisji, złożonej
z najznakomitszych niemieckich prawników. Równocze-
...śnie wypracowano w ministerstwie wojny, jak Voss
Ztg. donosi, nowy regulamin dla jednoročných, a
zwłaszcza co do stopnia naukowego jakiego wymagać
należy od młodych ludzi, chcących mieć przywilej słu-
...żenia rok tylko wojskowo.
Prezes ministrów hr. Roon oświadczył przewodni-
...czącemu budżetowej komisji, że chętnie godzi się na
podwyższenie dyet deputowanych i zażądał w tym
względzie piśmiennego sprawozdania komisji. Wedle
wszelkiego prawdopodobieństwa będą dyety deputowa-
...nych w przyszłej kadencji sejmowej w r. 1874 wyno-
...siły dziennie 5 talarów. Zakaz należenia do rady na-
...dorczej lub dyrekcji w towarzystwach akcyjnych obe-

...ni tylko stępujący się do urzędników państwa, za-
...mierza stronnictwo zachowawcze, rozciągnąć wedle
Berl. Börs.-Ztg. i na deputowanych Izby.
Krenz-Ztg. donosi, iż wedle różnych rozporzą-
...dzeń, nie wolno osiedlać się Jezuitom w następujących
prowincoch: Prusach, Poznańskich, Śląsku, West-
...falii i Nadreńskich prowincjach. Nie wolno im rów-
...nież zamieszkiwać w miastach Berlinie i Poczdamie.
W monarchii pruskiej wolno im tylko mieszkać w
Brandenburgii, z wyjątkiem stolicy, Pomeranii, Sa-
...ksonii, Hesji i Nassawii.
ROSYA.
* Sprawa środkowo-azyatycka daje jeszcze wiele
do mówienia prasie europejskiej, choć nie w tym sto-
...pniu, jak to się przed kilkoma lub kilkunastoma d-
...niami. W sprawie tej podaje Goniec urząd-
...następującą rządową komunikacyę:
„Jeszcze nie dawno można było z zadowoleniem
uważać spokojne i zdrowe sądy oraz ton umiarkowany
większej części dzienników angielskich w przedmiocie
spraw Azji środkowej. Nie bez pewnego zadziwienia
przychodzi obecnie powiedzieć, że ostatnimi czasami
dziennikarstwo angielskie ze szczególną natęż-
...nością roztrząsa się ta kwestya. Nie można stanowczo
określić, czy ta natężność ma pod sobą grunt rze-
...czywisty i należyte odbijanie wrażenia opinii publicznej,
czy też dzienniki angielskie powodują się w tym wzglę-
...dzie interesami stronnictwami lub życzeniem osiągnięcia
popularności. W każdym atoli razie należy zauważyć,
że dziennikarstwo angielskie nie miało żadnego powo-
...du do poświęcania szczególnej baczości sprawom Azji
środkowej. Układy między gabinetami cesarskim i bry-
...tańskim około spraw Azji środkowej nie są nowem
zjawiskiem. Układy te rozpoczęły się przed trzema
laty i ciągle miały bardzo prosty i przyjazny charak-
...ter, któremu nie sprzeniewierzały się do obecnej chwili.
Zaraz na początku nastąpiło między obu gabinetami
zupełne porozumienie co do wzajemnego sposobu ich
postępowania w Azji środkowej celem ugruntowania
pokoju w tej ostatniej, a także celem zapewnienia do-
...brych pomiędzy nimi stosunków. Oba też gabinety
przyszły do porozumienia co do sposobu postępowania
tak w jednym jak w drugim przedmiocie przy wyko-
...naniu tego zadania pokojowego. Pozostawało tylko o-
...znaczyć granice — zagadnienie bynajmniej nie łatwe
ze względu na zamęt panujący dotychczas w tych na-
...der mało znanych krajach. Wymiana myśli prowa-
...dząca się między dwoma gabinetami nie ma innego
celu na widoku; przeto należy raz jeszcze powtórzyć,
że ta wymiana myśli ma charakter najzupełniej przy-
...jazny. Między sposobem zapatrywania się obu gabi-
...netów nie zaszło żadnej znacznej różnicy. Nie ulega
wątpliwości, że raz się umówiwszy co do celu, nie tru-
...dno im będzie przejść do porozumienia co do prakty-
...cznego zastosowania zasady zarówno obchodzącej obie
strony.“
Tenże Gon. urzęd. zamieszcza następujący tele-
gram z Londynu, zbijający pogłoskę o odstąpieniu Ro-
...syi części terytorium perskiego: „Poseł perski przy
dworze angielskim najformalniej zaprzeczył pogłoskom
dziennikarskim o istnieniu traktatu tajnego między rzą-
...dami Persji i Rosji, tudzież o odstąpieniu Rosji pe-
...wnych terytorjów nad Atrakiem a nawet w Khoros-
...anie.“
FRANCYA.
* Paryż, 25 stycznia. Na jednym z ostatnich
posiedzeń Zgromadzenia narodowego przyszedł pod o-
...brady projekt deputowanego Journault, mający na celu
zapobieżenie szeregocemu się we Francji pijaństwu. —
Pan Journault dowiódł statystycznie, że kiedy w roku
1820 wynosiła konsumpcja alkoholu 350,000 hekto-
...litrów, w r. 1850 liczbą ta podniosła się do 585,000 a
w r. 1869 aż do 978,000 hektolitów, tak że obecnie
przypada we Francji na 120 mieszkańców jedna szyn-
...kownia. Deputowany Naquet starał się udowodnić na
podstawie fizjologiczno-patologicznej, że opilstwo po-
...czątkowo jest namiętnością, później staje się chorobą,
która nie podlega już prawu karnemu, ale należy do
lekarzy. Do szerzenia się tej choroby przyczynia się
bardzo lichy pożywienie robotnika, który w upajającym
trunku szuka pokrzepienia sił. Z tego też powodu nie-
...dostatek materialny i brak wykształcenia są głównymi
przyczynami opilstwa. Laboulaye przyznaje, że kwe-
...stya ta dotyczy zarówno tak nauczyciela jak i księdza,
właściciela ziemskiego i higienisty, ale prawodawca
może, jeżeli już nie wykorzenić zupełnie pijaństwo, to
przynajmniej o wiele je zmniejszyć. Zdaniem deputo-
...wanego Laboulaye byłoby to nader zbawienią rzeczą
pozakładać szpitale dla pijaków, a że takowi nie po-
...zwoliliby się dobrowolnie umieszczać w zakładach,
gdzieby ich wodą leczono, należy ich do tego przymu-
...sić. — Po żywej pod tym względem dyskusji przy-
...jęła Izba cały projekt deputowanego Journault, skła-
...dający się z 13 artykułów, a opiewający, że w publi-
...cznych miejscach napotkane pijane osoby placą kary
pierwszy raz od 1 do 5 fr., po raz drugi i więcej w
tym samym napotkane stanie placą kary aż do 300 fr.
prócz tego karaniemi będą więzieniem aż do jednego
miesiąca, utratą prawa wyborczego, zasiadania w sądach
przysięgłych i utratą prawa do publicznych urzędów.
Podobną karą karani będą wszyscy szynkarze, którzy
napili i osobom nie mającym jeszcze lat szesnastu
upajające sprzedają trunki.
Komisja trzydziestu przyjęła na wczorajsem po-
...siedzeniu artykuł 2 projektu tej osnowy: „Prezydent
ogłasza nagle prawa w przeciągu trzech dni, a prawo
nie wymagające pośpiechu w przeciągu jednego mie-
...siąca po uchwaleniu ich przez Izbę. Jeżeli chodzi o
przeprowadzenie prawa, które nie wymaga potrójnego
czytania, to prezydent ma prawo nadesławszy do Izby
orzędzie, żądać ponownych obrad. Przy prawach, któ-
...rych przeprowadzenie do skutku zależnem jest od po-
...trójnego czytania, ma prezydent prawo żądać, aby po
drugim czytaniu dopiero w miesiącu do trzeciego przy-
...stąpiono czytania.“ Komisja przyjęła te trzy co przy-
...toczone zdania artykułu 2go, a nad końcowem zdaniem
tej treści: „Interpelacye mogą być tylko wnoszone na
ręce ministrów, a nie prezydenta,“ dalsze toczyć bę-
...dzie obrady. Komisja petycyjna uchwaliła pomimo
mowy p. Thiersa wotum nagany dla rządu z powodu
wydalenia ks. Napoleona. Sprawa ta jednak przyjdzie
pod obrady Izby dopiero po sprawozdaniu komisji trzy-
...dziestu.
Stan finansowy Francji w nader świetnym znaj-
...duje się położeniu. Cały czwarty miliard, na który
150 milionów zapłacił już rząd francuski Prusom w
bieżącym miesiącu, znajduje się w skarbie państwa,
i prócz tego 300 milionów na ostatni piąty miliard.
Nie potrzeba więc osobnych gwarancji na zapłacenie
ostatniego tego miliardu kontrybucji, a Francya nie-

bawem bez nadzwyczajnych wysiłen uwolni się od
wojsk okupacyjnych. — Tymczasem z innej strony za-
...niepokojonym został świat finansowy paryżki nagłym
upadkiem kilku znaczniejszych domów bankowych. —
W tych dniach uwieszono bowiem na rozkaz policyi
członków rady nadzorczej banków „Crédit Foncier
de la Suisse“ i „Crédit Communal de France.“
„Wczoraj zaś skazano za oszustwo dyrektó-
...rów „Société industrielle“, przy czem jednemu
z nich udało się uciec, zdaje się do Alzacji i Lotar-
...yngii.
Upadek tych domów bankowych i aresztowanie
ich dyrektorów wywołały ogólny popłoch w całym Pa-
...ryżu i zdaje się przybierać charakter polityczny, a
a zwłaszcza, że większa część skompromitowanych osób
odgrywała znaczną rolę za czasów cesarstwa. Bona-
...partyści twierdzą teraz, że rząd chciał się zemścić na
cesarskiej prasie za sprawozdania jej o śmierci i po-
...grzebie ekscesarza. Fakt jest przecież, że śledztwo
z nadzwyczajną toczy się ścisłością i sprawiedliwością
dla skompromitowanych osób, postawionych wysoko
za cesarstwa. Pomiedzy administratorami „Crédit
communal de France“ znajdują się pp. Mercier
dawniejszy podprefekt, hr. Mutréy, generał Uhrich,
książe Belluno, baron Thureau były prefekt i kuzyn
p. Billault, Huet były sekretarz cesarskiego ministra
i inni. Pomiedzy administratorami „Banque terri-
...toriale Espagnole“, przeciw któremu również wy-
...toczono śledztwo, znajduje się p. Clement Duvernois
minister Napoleona III. Clement Duvernois przebywa
chwilowo w Hiszpanii, a policya przybywszy do biura
towarzystwa nie zastała żadnego z administratorów,
tylko jenerałego sekretarza, któremu kazała otworzyć
kasę. Sekretarz nie miał kluczy przy sobie, komisarz
policyjny kazał przeto ślusarzowi kasę otworzyć i za-
...brał wszystkie papiery p. Clement Duvernois. Być
może że większa część osób wyjdzie z tych procesów
bez szwanku i uznana będzie za niewinną, w każdym
razie skandaliczne te procesy przyczyniają się nie mało
do podrażnienia opinii i zaniepokojenia finansowego
świata. Paryż ma obecnie obfity materiał do najro-
...znorodniejszych kombinacji, prasa cała zajęta temi
najświeższymi wypadkami.
OSWIATA LUDOWA.
Na oświatę ludową otrzymaliśmy za pośrednictwem okrę-
...gowego p. Fr. Olszewskiego z Zawad składki kwartalne za
kwartał IV r. z. od pp. An. Olszewskiego z Zawad 5 sgr. Jana
Olszewskiego 2½ sgr. Katarzynę Madalińską 2½ sgr. Jana Ba-
...rowskiego 5 sgr. Antoniego Adamskiego, 5 sgr. Marcina
Witkowskiego, 10 sgr. Wawrzyna Nowickiego, 2½ sgr. Ignacego
Tylewskiego, 2½ sgr. Wawrzyna Nowickiego, 2½ sgr. Jana
Pawlickiego, 2½ sgr. Franciszki Zajaczkowskiej, 2½ sgr. Francisz-
...szka Słupskiego 2½ sgr. Razem 1 tal. 15 sgr.
Telegramy.
(Z biura Wolfa.)
Londyn, 28 stycznia. Dzisiejszy artykuł Timesa
z City donosi, że z Niemiec nadeszły znowu zamówie-
...nia na złoto, że spowodowany przez to ubytek złota
pokryty jednak zostanie przez przesyłki z Australii i
innych zamorskich krajów; tak samo prawdopodobnem
jest rychłe pokrycie ubytku złota, zakupionego dla
Hiszpanii.
Lisbona, 27 stycznia. Testamentem zmarłej one-
...gdaj owdowiałej cesarzowej brazylijskiej mianowana zo-
...stała matka króla szwedzkiego uniwersalną spadkobier-
...czynią. Uroczyste pochowanie zwłok zmarłej cesarzow-
...wej odbędzie się dnia 29 b. m.
Petersburg, 26 stycznia. Postępowanie procesowe
przeciw mordercy Nieczajewowi przełożone zostanie na
język francuski, i wedle rozkazu cesarza bez jakiegokol-
...wiek zmiany ogłoszone, by zagranicy dać dowód, jak
niesłusznie uważano czas niejaki Nieczajewa za polity-
...cznego wychodźcę, by go przez to wydrzeć ręką kar-
...zącą sprawiedliwości.
Bordeaux, 27 stycznia. Parowcowi pakietowemu
„Araucania“ udało się dnia 25 bm. uratować załogę
austryackiej barki „Aredo Mattutino“, którą spotkał
bez masztu niedaleko przylądka Ortegal.
Wiedeń, 28 stycznia. Podczas dalszych obrad nad
projektem do prawa, dotyczącego organizacji władz
uniwersyteckich, przemawiali na dzisiejszem posiedzeniu
Izby panów pp. Rokitański i Lichtenfels przeciw za-
...trzymaniu katolickiego charakteru uniwersytetów, co
wedle ostatniego prowadzi prosto do dogmatu nieomył-
...ności. Wniosek o odrzuceniu odrzucono po oświadcze-
...niu się przeciw niemu sprawozdawcy p. Miklosich i
ministra oświaty p. Stremayr. Ostatni oświadczył przy-
...tém, że uniwersytety są zakładami rządowymi do pie-
...legowania nauk, w jakim to celu nie należy stwarzać
form nowych lecz istniejące rozwijać stosownie do po-
...treb czasów obecnych. W następnych obradach spe-
...cjalnych odrzucono wniosek dodatkowy ks. kardynała
Schwarzenberga, aby wydziały składały się także z ko-
...legiów doktorów, po mowie ministra Ungera a potem
przyjęto bez zmiany całe prawo w drugim i trzecim
czytaniu wedle wniosków komisji, a odrzucono rezolu-
...cyę wydziału, aby wydział protestancko-teologiczny w
Wiedniu wcieli do uniwersytetu.
WIADOMOŚCI MIEJSKIE I POTOCZNE.
* Poznań, 29 stycznia. Wczoraj odbyło się walne ze-
...branie tutejszego Towarzystwa przemysłowego. Pan dr. Sza-
...farkiewicz zajął posiedzenie, oświadczył, że między inne-
...mi sprawami ma się odbyć wybór nowego dyrektora. Na prze-
...wodniczącego obrano p. Antoniego Pfitznera, poczem p.
dr. Szulc odczytał protokół z przeszłego walnego zebrania z
dnia 10 list. r. z. Ponieważ niekto przeciw temu protokółowi
nie zabrał głosu, przeczytał p. dr. Szulc sprawozdanie z r. z. Człon-
...ków liczy Towarzystwo 345. Walnych zebrań było w r. z. 3
a posiedzeń dyrekcyi 15. Następnie podał sprawozdanie nie-
...które szczegóły o ruchu Towarzystwa, o którym świadczą od-
...dyty, zabawy w Debinie i t. p. Na wniosek kilku członków
postawiono zaraz po odczytaniu sprawozdania wybór dy-
...rekcji, którą dopiero ku końcowi wybrać miano. W czasie
kiedy skrutatorowie udali się do osobnego lokalu w celu police-
...nia kartek wyborczych, odczytał p. Gintrowicz sprawozdanie
z kasy Towarzystwa. Dochoda było 928 tal., a rozchodu 825
tal., zostało więc w kasie przy końcu roku 1873 tal. 103,
głównie jest 62 tal. Zgromadzenie przyjęło z zadowoleniem re-
...ferat komisji szkolnej, dotyczący Szkoły wieczornej, dziękując
przez powstanie nauczycielom uczącym w tej szkole i wszystkim
jej przyjaciółom.
Biblioteka liczy 786 dzieł w 990 tomach, przeszło 500 dzieł
przeżytych członków towarzystwa w roku zeszytnym.
W dalszym toku obrad uchwalono, aby instrumenta muzy-
...czne, będące własnością Towarzystwa, ofiarować na własność
tutejszemu Towarzystwu czeladzi katolickiej.
Z kolei przystąpiono do rozważania wniosku dyrekcyi, pra-
...gnącej urządzenia balu w bieżącym karnale. W sprawie tej
zgodzono się na wniosek p. dra. Szafarkiewicza, żądającego, aby
urządzenie balu polecił dyrekcyi, nadto przyjęto wniosek dra.
Ana, aby, jeśli nie będzie można balu urządzić w lokalu pol-
...skim, to go weale nie urządzać i tylko zebrać się na zabawę
w lokalu Towarzystwa.

